Sendt-brief,

Des Prince van Parme

aen Borgmeesteren / Schepenen / eñ Raedt der Stadt van Antwerpen: Midsgaders aenden Breeden-Raet ende den Gulden der seluer stadt.

Met de Antvvoorde

Der voorsz Heeren Borgmeesteren / Schepenen / Tresoriers / Rentmeester ende Raedt / op den voorsz Sendt-brief / met ghemeyn goetduncken ende bewillinghe vande Leden der Stadt voorsz.

TOT DELF,

By Aelbrecht Hendricxz. na de Coppe van Antwerpen. M. D. LXXXIIII.

Alexander Prince van Parme ende van Plaiſance, Lieutenant, Gouuerneur ende Capiteyn Generael.

SEer lieue ende wel-beminde / De langduericheyt van deſe Inlandtſche oorloghe ende verſtroyinghe / de welcke het landt daer door heeft gheleden / hebben v lieden ghenoech doen verſtaen/ende als metten vingher aenraecken / hoe luttel ghylieden ghehouden zijt inden ghenen die daer af oorſaeck gheweeſt zijn / ende die om haer bewe- ginghen eñ eyghen nutheyt gevoordert hebben het bederf van het arm volck. Ende en is niet ſonderlinghe van noode v lieden voor te ſtellen allen tghene gheſchiet is/ ſedert het beghinſel van deſe beruerten/ aenghemerct dat de meeſt onwetende ghenoech ghewaer gheworden is / dat het voornemen vanden autheurs van deſe oorloge niet en is gheweeſt tot het ghemeen welvaren ende ruſte/ maer alleenlick daer toe dwelck het eyghen vã hare ſeer ſchadelijcke begheerte was raeckende. Want ſo verre men begint hare daden te ouerdincken/ ſalmen ten eerſtẽ bevinden / dat wylen Orangen noyt anders geſocht en heeft dan verweringhe van alle dinghen / ſonder opt eenighe ſorghe ghehadt te hebben/om een vanden ſteden / die den legher vanden Coninck nujnen Heere beleghert ende verouert heeft/ te ontſetten. Het ſelfde machmen ſegghen vande Franſoyſen / daer af ghylieden goede ghetuygheniſſen condt gheuen/hoe ſy ghemeynt hadden met uwe huyſvrouwen ende kinderen te handelen / in verghel- dinghe van ſoo veel eeren die ghy ghepoocht hebt hen te bewijſen. Ende nademael het Godt nu belieft heeft / den eenen ende den anderen van deſe werelt te roepen/ ende dat ghylieden daer door ghenoech verſtaet de verminderinghe van uwe ſterckte / eñ ter ander zijden de groote macht van uwen Coninck/ met de ghelucktighe wtcomſten die Godt den Schepper van daghe te daghe hem verleent/ſoo ſoude het nu voortaẽ tijdt zijn/ dat ghy opſicht naemt op v eyghen ſalicheyt/ ende op het welvaren van v eyghen volck / met ſoo veel ongheluckẽ ghedronghen ende omringht zijnde /twelck ten leſten ghedwongen ſal weſen daer

onder neder te vallen/het welcke oorsaecke is/ dat wy/beweecht zijnde door een sonderlinghe gheneghentheyt die wy totten landen draghen/soo omme de plaetse van waer wy ghesprotē zijn/ als omme de gunsten die wy in onse jonckheyt aldaer hebben ontfanghen/ hier te vooren de moeyte ghenomen hebben van v lieden met onse brieuen voor te dragen/so aen v lieden int besondere/als aen den anderen steden ende landen int ghemeyn/ alsulcke middelē/als ons/met God ende in onsen ghewisse/ dochten ghenoechsaem te wesen / omme het landt wederomme in vrede eñ gherusthept te stellen. Maer alsoo wijlen Orange/ende andere die niet anders en sochten dan door het bederff vande landen/ende het bloet van de arme onnoosele menschen/aen hen te treckē de heerlickheyt ende heerschappye vande voorschreuen landen/ onse voorschreuen brieuen hebben archghelijck opghehouden ende verduystert/ hebben wy wel ghewilt / voor de leste reyse / v lieden noch eens desen te schrijuen / ende te bidden met alle hitticheyt ende ernst ons moghelijck zijnde/ dat ghylieden/ medelijden hebbende met uwe huysvrouwen/kinderen / ende v verlatene Vaderlandt/de ooghen van uwe ghedachtenisse eens wilt slaen op de ruste ende voorspoet die een yeghelijck hier te vooren ghenooten heeft / onder de ghehoorsaemheyt van zijne Maiesteyt / ende ter andere zijden op het wterlijcke bederf / tot twelcke dit landt teghenwoordelijck ghebracht is / het welcke nochtans (soo verre men in dese oorloghe volherdt) van daghe tot daghe meer ende meer sal toenemen/tot den onderstē grondt ende lesten stip toe. V lieden ooghē voortaen sluytende voor de leughenachtighe voorslaginghen ende aengheuen van de ghene die v houden ende voeden in dese dwalinghe ende wantrouwe vande goetheyt eñ oprechticheyt vanden Coninc uwen natuerlicken Prince/de welcke nochtans so seer groot is/dat/hoewel de iniurien zijn seer swaer eñ atroce/hy nochtās daeromme niet en laet v lieden eene geheele verghetinge aen te bieden. Eñ als ghylieden sult willen in handelingh comen / naer wtwijsen der begheerte / die meer als de helft van de borgherije van Antwerpen daer toe heeft/volgende tghene wy verstaen byden verwettinghen die ons daghelicx ende tallen uren daer af van alle zijden ghedaen worden/belouen wy v lieden / dat wy van onser

zijden

zijden sulcx ouer een comen sullẽ/ in allen tghene dat ghylieden eerlicken ende redelick sult moghen voordragen / dat ghylieden metter daedt sult vernemen / dat het ghene ons beweecht / meer is eene ware ende vaderlicke gheneghentheyt / die wy draghen tot v eyghen welvaren ende ruste / dan eenighe nut oft eyghen beweghentheyt / oft wantrou vande wtcoemste vã onse aenslaghen, daer ghy liedẽ oorsake sult wesen/ by soo verre ghy v noch voorder hardtneckich eñ obstinaet wilt bethoonen / van de condirien van uwe versoeninghe seer te verargheren. Protesterende daerenbouen/dat wy egheen oorsake en zijn van het verghieten van soo veel onnoosel bloets / eñ min vande ongelucken die daer naer voorder sullen volgen. Eñ ten eynde niemandt onwetende en zy van onsen goeden wille / noch van de aenbiedinghe die wy v lieden doen / schrijuen wy brieuen vandẽ seluen inhouden/ aen dien vanden grooten Raedt/ ghenaemt / den Breeden Raedt/ende andere Gulden/met bede aen Godt/dat hy het herte vanden ghenen wil aenroeren / die meest onder v lieden vermoghen/sulcx dat het welvaren ende ruste / die ghylieden daer wt moecht verwachten / corts volgen mach/also wy tselue verhopen. Waermede wy Godt bidden sullen / v lieden/ Heer lieue ende wel beminde / te nemen in zijne heylighe ende weerde hoede.

Wt den Legher tot Stabroeck desen xiij. Nouembris/1584.
Onderteeckent Alexandre. Ende leegher Garnier.

Het opschrift/ Aen onse seer lieue ende wel-beminde Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen.

Antvvoorde,

Mijn Heere/

De brieuen van uwe Hoocheyt vanden xiij. deser Maendt/respectiuelijck gheschreuen aen de Wethouderẽ/aen de Dekens van de Guldẽ/ ende aen den Breeden-Raedt deser Stadt/zijn alhier ghehandtreyct ende ghelesen / soo by onse Collegie/ als by allen den Leden der Stadt / inden Breeden-Raedt der seluer/tot desen eynde wtdruckelijck vergadert/ eñ hebben eendrachtelijck gheraeden geuonden voor antwoorde uwe Hoocheyt in alder eerbiedinge te verthoonen/dat de vermaninghe die de selue ons doet/dat wy ons ooge souden slaen opt voornemen d'welck de ghene gehadt hebben die ons dese inlandtsche oorloghe hebbẽ gevoordert/ons seer aengenaem geweest is/de selue nemende als spruytende wt eene goede ghenegentheyt die uwe Hoocheyt heeft van te sien dese Landen ghebracht te sijne tot eenen beteren staet/gelijck wy t'selfde insghelijcx van gantscher herten begeeren souden:waer voor wy uwe Hoocheyt seer ootmoedelijc bedancken. Maer (onder verbeteringhe der seluer) dunckt ons dat sy niet volcomelijck en moet onderricht wesen van het waerachtich beginsel ende oorspronck vande voorseyde oorloghe:Aengesien dat het alle de weerelt kennelijck is/dat wy teghens onsen wille/ ende tot onsen wterlijcken leedtwesen ghedwonghen zijn gheweest/deur de beleydinghen ende listicheden vande ghene die om het eyghen van hare begeerten / ende om binnen dese Landen een heerschappije te beuestigen/inde daet meer wesende als Coninclijck/ hebben onder t'decksel vande Religie/ deur middel van slincsche informatien eñ ondersoeckingen/ghevoordert byde Maiesteyt des Conincx(aende welcke / ghelijck insghelijcx aen alle de hooghe ende machtighe Princen zyne voorsaten/ dese Landen altijt bethoont hadden alle ghetrouwe ende volcomen gehoorsaemheyt/ oock soo groote als opt volck ter werelt bethoonde aen zijnen Prince) op te richten in tghemeyn teghens alle de Inwoonderen des Landts van alle qualiteyt/staet/ouderdom/man oft vrouwe / de alder schroomelijcxste ende wreetste veruolghinghen die opt ghehoort oft gheploghen zijn gheweest / vergheselschapt met ontallijcke confiscatien

van

van goeden/ proscriptien/ ballinckschappen / ende bloedighe executien/met vier/sweerden/ ende galgen/tegens alderhande soorte van vrome/ arme ende onnoosele menschen / de welcke sonder oyt ghehoort te zijne in haer rechtueerdighe ende wettelijcke verantwoordinghen/veroordeelt zijn gheweest/sonder hen ander misdaet op te legghen/ dan dat sy hen vergaderden omme Godt alleen te bidden ende aen te roepen door den eenighen Voorsprake ende Middelaer Jesum Christum/volgende zijn Woort ende Ghebodt/ ende daer naer teghens de handelinghen / accoorden/ edicten/solemnelijcken ghemaeckt/ ende wtghegheuen by mijn Vrouwe van Parme / Moeder van uwer Hoocheyt / met bewillinghe vanden gheheelen Raedt van Staten/ ende namentlijck onder den naem/ Authoritheyt/ macht ende seghel vanden Coninck/ zijn ghevolcht de tyrannighe executien van wijlen den Hertoghe van Alue / ende den Spaengiaerts / niet alleenlijck teghens het arm volck / maer oock teghens de voornaemste Regeerders/Heeren/Baenreheeren/ ende Edelen des Lants (van welcke zijne Maiesteyt de alder merckelijckste diensten hadde ontfanghen) met openbaer inbrekinghe van alle rechten/ghewoonten/ende priuilegien/by alle de Princen deser Landen beswozen / omkeeringhe vande Rechterstoelen / de welcke in handen ghesteldt zijn gheweest vanden ghenen die naer wtwijsen vande oude Wetten ende Priuilegien daer toe gheensins en mochten ghenomen worden/bouwinghe ende oprichtinge van verscheyde Casteelen/onverdraeghelijcke/onbehoorlijcke ende onweghelijcke schattinghen ende exactien/ende van eene geheele onderdruckinghe van alle de vrijheden des Vaderlandts. Alle welcke saecken claerlijck gheschiet zijnde teghens alle ghewoonlijcke vorme van rechte/ egheen ander vrucht en hebben connen voortbringhen/dan dese deerlijcke oorloghe/ de welcke ons daer naer toegebracht heeft den Suntvloet van alle quaet ende ellenden.

Waeromme wy uwe Hoocheyt bidden/te willen gheloouen/dat wy dese oorloghe noyt deur herten-lust ende begeerlijcheyt aengevanghen en hebben / ende namentlijck niet deur eenighe bybrenginge eñ persuasien van wijlen mijnen Heere de Prince van Orangien/(hoogher ghedachten) de welcke alhier niet en is ghecomen gheweest/dan ter grooter ende ernstiger begheerte vande Staten/ ende dat soo wel vande Prelaten als vande Edelen ende Steden/ die oock egheen authoriteyt ghebruyckt ende aen sich ghenomen en heeft / dan de ghene de welcke hem met groote importuniteyt ende ouerdringinghe is op gheleght gheweest / maer dat het gheweest is een naecte/ wterlijcke eñ onmijdelijcke nootsaeckelijcheyt ende ghewelt/ dwelck ons ghedwonghen heeft de wapenen aen te

nemen:

nemen: egheen dinck ter weerelt meer begheerende / dan deur een ghelucklghe vrede eñ alghemeyne ruste daer af haestelijck een eynde te moghen sien.

D'welcke oorsaecke is/dat wy uwe Hoocheyt seer ootmoedelijc bedancken vande onderhandelinge die de selue ons aenbiet omme daer toe te geraecken/ niet connende genoech prijsen eñ louen zijne grootmoedicheydt/van dat sy/ hebbende laten blijcken bouen alle d'andere Gouuerneurs zijne voorsaten/ van zijn vermoghen ende vroomheyt in t'stuck vande wapenen/ons oock so goedichlijck aenbiedt de selue met soeticheyt ende goedertierenheyt te willen verghesélschappen/wesende voorwaer een deucht de alderprijselijckste diemen soude moghen vinden / besundere by den grooten Vorsten ende Coninghen. Ende voornamentlijck hebbende ouer eenighen tijdt dit ghevoelen ghehadt van uwe Hoocheyt/indien wy hadden connen verstaen dat de selue volcomelijck ghemachticht ende gheauthoriseert waere gheweest van ons te moghen toelaten/ t'ghene de selue naer zijne wijsheydt ende goet oordeel soude bekent hebben nootelijck te wesen tot beuestinge van eenen goeden eñ sekeren vrede/wy en souden nemmermeer so langhe verthoeft hebben gehadt van ons te werpen tusschen zijn armẽ/ende namentlijck en souden in egheen andere besprekeu oft conditien hebben willen treden/ dan den ghenen die uwe Hoocheyt selfs door zijn voorsinnicheyt/ vervuecht met soetheyt ende goedertierenheyt/ soude gheoordeelt hebben redelijck te wesen/als connende gheensins twijfelen/oft de selue en soude gheerne ghevolcht ende den Coninck gheraeden hebben te volghen de voetstappen ende doorluchtighe ende prijselijcke exempelen van andere groote Conīgẽ ende Princen zijne voorsaeten/de welcke in ghelijcke zaecke/ naerder ghegrondt hebbende de wortel van t'quaet / hebben vernomen onmoghelijck te zijne daer af tot de ghenesinghe te comen / omme heure ondersaten te handthauen in eenen sekeren vrede ende vaste ruste/gevuecht met haeren getrouwen plicht ende onderdanicheyt tot hare Oversten/ sonder hen toe te laten de vrijheyt van henne Religie/vande welcke zy te vreden waren ende aenboden tallen tijden reden ende rekeninghe te geuen/aen Rechters niet suspect noch partijdich wesende/ ende dat in alle vrije ende wettinge vergaderinghen ende concilien/ hebbende ten aensien van dien beuonden het hoochste ende beste remedie ende raedt teghens alsulcken quaet te wesene/dat sy goedertierentlijck souden toe staen ende verwilligen de rechtueerdighe ende billijcke versoecken vã henne ondersaten/so tselue blijct bydε exempelen van wijlen de onuerwinnelijcke ende hoochmachtighe Keyseren van seer hooger ghedachtenisse Carolus de vijfde/

Ferdi-

Ferdinand ende Maximiliaen in Duytschlandt/eñ de alder Chri-stelijckste Coninghen van Vranckrijck/ende die van Polen inden landen van heure ghehoorsaemheyt.

Maer alsoo deur seer menichfuldige getuygenisse/eñ namentlijc deur vele verclaringen by uwe Hoocheyt ghedaen/wy sekerlycken onderricht zijn geweest/ dat het geensins in zijnder macht en was eenichsins op dese sake te disponeren: Het welc nochtans den eenighen gront is/ende de voornaemste herre oft asse omme dwelck het stuck vande vrede oft van de oorloge is draepende/ende dat meer is/dat de Coninc sich bevindende der Inquisitie van Spaengien/eñ den gheboden des Paus van Roomen onderworpen/de macht oft vrijdom niet en hadde zijn ondersaten (Christenen wesende) te vergunnen tghene den Paus ende vele Princen van Italien gheerne den Joden ende Turcken toelaten: eñ sonder twelcke het teenemale onmoghelijcken is een gheduerich vervolch van allerhande sorten van ellenden vanden volcke af te wenden. Wy ons bevindende buyten alle hope van immermeer yet te moghen verweruē/dwelck ons eenighe versekerde ruste soude moghen aenbrenghen/de selfste noot die ons ghepozt hadde dese oorloghe aen te nemen/heeft ons oock bedwonghen de selue te volghen/omme ons tegens eene soo onrechtueerdighe verdruckinghe te beschermen. Eñ naer vele ontallijcke seer ootmoedighe supplicatien/beden/verthooninghen/ende protestatien/so by gheschrifte/als door ghesanten naer Spaengien afgheveerdicht: Ende namentlijckē/naer verscheyden tusschensprekinghē ende intercessien van vele Christelijcke Coninghen ende Princen binnen twintich jaer herwaerts ende meer/te vergheefs ghedaen ende vervolcht/hebben wy ten lesten bedwonghen gheweest onse toevlucht te nemen aen wthemische Vorsten. Ende teghenwoordelijck siende de groote ende wtnemende wijsheyt/gherechticheyt/ende maticheyt/mette welcke de alder Christelijcxste Coninck van Vranckrijck zijn ondersaten/soo wel van d'een als dandere Religie in vrede ende ruste onderhoudt: ende ons bevindende ten wtersten ghenootsaect ende bedwonghen als vooren/en connen wy uwe Hoocheyt niet verswijghen/dat alle de gheunieerde ende bondtplichtighe Provincien met ons/met een generael ende eendrachtich besluyt hen alreede aen zijne voorsz Maiesteyt van Vranckrijck verbuecht hebben/de selue seer ootmoedelijck biddende/onse sake in handen te willen nemen/ende ons in zijne bescherminghe ontfanghen als zijne ondersaten/omme ons teghens eene soo wterlijcke strafheyt ende onmenschelijcheyt voor te staen ende te beschutten. Waer op zijne Maiesteyt ons soo goedertieren ghehoor eñ so goede hope ghegheuen heeft/ dat/ volghende de

de de

de de verbintenisse met de welcke wy aen hem solemnelijck eñ ghe-neralijck zijn verbonden/ het in onse macht niet meer en is/ in eenighe onderhandelinghe te treden/de welcke (hoe luttel het ware) onse aenbiedinghe eñ beloeften eenichsins souden moghen hinderlijck zijn ende prejudicieren/sonder te vallen in eene rechtueerdighe blamatie ende lasteringhe / van te wesen de alder lichtveerdichste ende ondanckbaerste die de aerde soude moghen draghen.

Ter andere syden oock/alsoo wy maer een lidt en zijn van de generaliteyt / ende dat wy by solemnelen eedt ons hebben verplicht/ in egheene communicatie oft handelinghe van vrede te treden/sonder een alghemeyne bewillinge eñ goetvinden van d'andere gheunieerde landen/en hebben wy geene macht/al hadden wy daer ooc begeerte toe/de aenbiedinge van uwe Hoocheyt aen te nemen/sonder al voren van henlieden henne inwillinge ende toestaen/ midtsgaders oock die van zijne voorseyde Maiesteyt van Vrancrijc vercregẽ te hebbẽ/welcke is de redene/ waeromme wy uwe Hoocheyt seer ootmoedelijcken biddẽ/dat achtervolghende dese soeticheyt eñ vaderlijcke goedertierenheyt die ons de selue soo goedichlijck aenbiet/der seluer belieue niet quaet te vindẽ/ dat voor eñ al eer in eenige handelinge te treden/ wy naer wtwijsen vã onse verbintenisse/ de brieuen van uwe Hoocheyt seyndẽ aende voorseyde gevnieerde prouincien/eñ met henne approbatie eñ goetvinden wy de selue oock voordragen aen zijne voorseyde Maiesteyt van Vranckrijck. Ten eynde/dat/aengemerckt der seluer belieft heeft ons soo seer te vereeren / als sich verstaen te hebben tot onse seer ootmoedighe clachten (de welcke elders so onweerdichlijcken verworpen zijn geweest) wy niet en doen sonder zijne oorlof ende toelatinghe/omme zijne Maiesteyt niet te gheuen rechtueerdige oorsaecke/van ons te blameren ende lasteren als bedriegers/lichtueerdige ende ondancbare menschen.

Belangende de protestatie die uwe Hoocheyt belieft te doen int eynde zijns briefs / willen wy wel gheloouen/ dat de selue gheen oorsaecke en is van de wtstortinghe van so veel onnoosels bloets/ noch vande ongelucken die daer naer souden mogen volghen: aengemerckt den oorspronck van dese oorloghe van elders hercoemt. Maer wy bidden ooc uwe Hoocheyt seer ootmoedelijckẽ/te willen bemercken/dat wy van onser zyden in gheenderhande wijse desen aengaende beschuldicht en moghen wesen/ghemerckt wy niet dan defensiue oorloge/oft tot bescherminge dienende/en vueren/eñ tot geen ander saecke en trachten/dan ons/ met huysvrouwen eñ kinderen/ int leuen te onderhoudẽ/ ende inde vrijheyt van onse gewis-

sen

sen ende conscientien / ende d'aenroepinge des naems Godts deur onsen eenighen Salichmaker ende Middelaer Jesum Christum. Ende dat daeromme wy van onser syden van alle bloetstortinghe seer geerne een eynde maecken souden / so verre het uwe Hoocheyt insghelijcx beliefde metter daedt te bewijsen dese goedertierenheyt ende soeticheyt / de welcke haer belieft ons met zijnen brieuen te beloeuen / doende de selue van zijnder zijden gelijckelijckē ophouden / ten eynde wy deur de bewijsinge van dit begintsel / oordeelē mogen vā de versekertheyt vā alle de reste. Biddende uwe Hoocheyt voor t'leste / te willen geloouen dat wy zijne deuchden hooch achten ende beminnen / ende begeeren van gantscher herten der seluer seer ootmoedigen dienst te bewijsen / in alle tghene dwelcke onse eere / eedt / ende conscientie (de welcke wy bidden voor Godt alleen te mogen bewaren) ons eenichsins sullen mogen toelaten. Hier mede

Mijn Heere / cussende seer ootmoedelicken de handen van uwe Hoocheyt / bidden God almachtich dat hy der seluer verleene tgene haer alder salichste is. Wt Antwerpen desen xxiij. dach van Nouember / 1584.

Vwer Hoocheyt

Seer ootmoedighe ten dienste /
Borgemeesteren / Schepenen / Tresoriers / Rentmeester ende Raedt der Stadt van Antwerpen / hier op gecommuniceert hebbende metten anderen Leden indē Breeden-Raet vergadert / midsgaders metten Gulden der voorseyder Stadt.

Ter ordonnantie vanden seluen /
Onderteeckent B. Berkcom.

Het Opschrift was

Aen zijne Hoocheyt.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK